

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשכ
ערש"ק פרשת יתרו

מדוע לא נזכרו לוחות הברית בפרשתנו?

שהנשמה לא "תפרח" - החידוש של מ"ת

ג' שיטות בגדר חיוב הבדלה

האמונה בה' כיסוד לבין אדם לחבירו

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת יתרו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשכ), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והן על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מארו שנתנו מהורה!

של 58 חוברות

'לקראת שבת' ו'אוצרות המועדים'
על פרשת השבוע ומועדי ישראל

להזמנת המארז:

718-770-3030
oh@chasidus.net

הכמות מוגבלת

משלוח חינם

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש

בין דברות ומשפטים לברית ומזבח
מדוע לא נזכרו לוחות הברית בפרשתנו? / מדוע נאמר סיפור ה' סיון רק בפרשת משפטים?
/ ביאור הטעם לסדר הסיפורים בכתוב שהרבה פרטים אודות הנעשה קודם עשרת הדברות
נזכרו רק בפי' משפטים

(עי' לקושי שיהות חכ"ו עמ' 153 ואילך)

ח. פנינים ... עיונים וביאורים קצרים

השיבות ההוכחה מהנס שבמים / אופן מסירת דברי ה' לבני'

ט. יינה של תורה

שהנשמה לא "תפרח"

החידוש של מתן תורה: לחבר את "בני רומי" ו"בני סוריא" / יש לעשות לו ית' דירה בדברים
גשמיים / אין לקבל גילוי השי"ת בדרך נס

(עי' ספר השיחות תשמי"ט ח"א עמ' 229 ואילך, לקושי שיהות ח"ג עמ' 887 ואילך)

יג. פנינים ... דרוש ואגדה

'קולות' ו'ברקים' - אשם מהנ/ אנכי אשון מצרי

יד. חידושי סוגיות

בגדרי הבר'ה והלכות'

יביא השיטות מהיכן ילפינן חיוב הבר'ה מה"ת, ועפ"ז יפלפל בל' הרמב"ם בשהמ"צ ובס'
היד / יסיק ג' שיטות בגדר חיוב הבר'ה, ויבאר כמה נפקותות לדינא

(עי' לקושי שיהות ח"א עמ' 99 ואילך)

יח. תורת חיים

"לא תגנוב" - דרכי טיפול ומניעה / לא תגנוב (יתרו כ, יג)

האמונה בה' כיסוד גם למצוות ש"בין אדם לחבירו" כ"לא תגנוב"; טיפול בנטי' לגניבה

כ. דרכי החסידות

הח"ש יאמר גבור אני

כב. הוספה /// דרכי החיים

כביסה לנשמה / נכנסו שמ"תם (יתרו יט, י)

משל נפלא מתהליך כביסת בגד אודות ירידת הנשמה

...וכידוע המשל מהבעל שם טוב אשר, שני אופנים בשמירה מגנב: על-ידי קול צעקה "גנב בבית" ולהכריחו, ואז לאחרי זמן הרי חוזר ובא, או להתחזק ולתפסו עד שאין יכולת (או גם אין לו רצון) שוב לגנוב. וכזה הוא החילוק גם דתורת המוסר ותורת החסידות. (אגרות קודש ח"ז ע' רטו)

לחפש שידוך שוב ושוב – ההוראה מגנב

בעת היותי על הציון של כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הנני מזכיר אותו ואת בני ביתו שיחיו ובפרט לעניני שידוכים וזווגים, אבל בטח ידוע לו הכתוב¹⁴ וברכך ה' אלוך בכל אשר תעשה, אשר צריך גם כן לעשות¹⁵, וידוע¹⁶ ג"כ מאמר הרב הצדיק ר' זוסיא מאניפולי זצ"ל, אשר מכל אדם יש ללמוד ענינים בעבודת ה' יתברך ואפילו מאלו שאינם מתנהגים כדבעי, והוא למד מהנהגת גנב כמה דברים, ומהם שכאשר מנסה בפעם הראשונה ואינו מצליח, בכל זאת מנסה גם כן פעם שני' ושלישית עד שסוף סוף עולה בידו הדבר, ומרובה מדה טובה וכו'¹⁷ ובפרט בענין זווגים שרו"ל אמרו¹⁸ קשה וכו'¹⁹ שצריך לנסות פעם אחר פעם אבל סוף כל סוף בטוח הדבר שימצאו זווגים הגונים ואין לפחוד ממה שנוקקים להשתדלות בדבר.

(אגרות קודש ח"ה ע' קיט)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

בין דברות ומשפטים לברית ומזבח

מדוע לא נזכרו לוחות הברית בפרשתנו? / מדוע נאמר סיפור ה' סיון רק בפרשת משפטים? / ביאור הטעם לסדר הסיפורים בכתוב שהרבה פרטים אודות הנעשה קודם עשרת הדברות נזכרו רק בפ' משפטים

חלק גדול מפרשת השבוע תופסת הפרשה דמתן תורה.

הכתוב מתחיל ומספר (יט, א): "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ביום הזה באו מדבר סיני" – והיינו ראש חודש סיון (כפירוש רש"י); לאחר מכן מסופר על עלייתו של משה להר סיני שהיתה ביום השני – ב' סיון (פרש"י יט, ג) ועל מה שאמר לו ה' אז לומר לבני ישראל; ביום המחרת, ג' סיון (פרש"י יט, ח) שוב עלה משה, וכן ביום שלמחרתו, ד' סיון (פרש"י יט, ט) ואז אמר לו ה': "לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, והיו נכונים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני" (יט, יא), והיינו, שבימים ד' וד' סיון ("היום ומחר") יכינו העם את עצמם – וביום ו' סיון יהי' המעמד הגדול של מתן תורה, וכמו שממשיך הכתוב ומספר באריכות כיצד הי' בפועל: "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וגו'" (יט, טז ואילך).

עד כאן הוא מהלך ימי ההכנה למתן תורה כפי שמפורש בכתוב; אמנם בפירוש רש"י מוצאים אנו דבר חידוש, והוא – שביום ה' סיון, ערב מתן תורה, הי' עוד מאורע שלם שעליו מסופר בסוף פ' משפטים: משה בנה מזבח, העלו עולות וזבחו שלמים, ומשה היזה מהדם על העם וכו' ואמר להם "הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וגו'" (כד, ח).

והיינו, שלאחר שבפרשתנו מסיים הכתוב לספר אודות מעמד הר סיני שב' סיון – הרי בפ' משפטים הוא חוזר ומתאר את מה שהי' קודם לכן, בד' סיון! ובלשון רש"י (פרשתנו

(14) דברים טו, יח.

(15) ראה ספרי שם.

(16) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ ע"ח ח"ה ע' תלו. הובא בהיום יום ג' אייר.

(17) ראה סוטה יא, א.

(18) ראה סוטה ב, א.

(19) קשה לזווגם כקריעת ים סוף.

יט, יא): "בחמישי בנה משה את המזבח תחת ההר, ושתים עשרה מצבה, כל הענין האמור בפרשת ואלה המשפטים – ואין מוקדם ומאוחר בתורה".

והדבר צריך ביאור: מדוע "דילג" הכתוב בפרשתנו על סיפור זה ו"דחה" אותו לפי משפטים?! – ואכן, הרבה מפשטני המקרא (ראב"ע, רשב"ם, רמב"ן, אברבנאל, ועוד) ס"ל שיש ללמוד הפרשיות בסדרן, ומה שמסופר בפי' משפטים הי' לדעתם (לא בה' סיון, אלא) לאחר מתן תורה; אך לשיטת רש"י המאורע שם הי' בה' סיון, וטעמא בעי: מדוע לא הביאו הכתוב במקום המתאים לו, לפני מעמד הר סיני שבפרשתנו?

נראה אברבנאל שכתב על שיטת רש"י: "פשט הכתובים וסדרם לא יסבול הדעת הזה". והרמב"ן כתב על זה: "אין הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל".

ב. הקושיא גדולה עוד יותר:

לדעת רש"י (תשא לא, יח), החלק הראשון של פרשת משפטים אלו ה"כחות ודינים שאמר הקב"ה למשה כאשר עלה להר סיני לאחר מתן תורה והי' שם ארבעים יום – עד י"ז תמוז ונמשה אמר "משפטים" אלה לישראל רק לאחר יום הכפורים (פרש"י יתרו יח, ג).

ומעתה נמצא, שהסיפור על כריתת הברית שבה' סיון – בסוף פרשת משפטים – כתוב לגמרי שלא במקומו: לא זו בלבד שהוא בא לאחר הסיפור על מתן תורה (בשעה שהוא משמש הכנה למתן תורה), אלא יתירה מזו – הוא בכלל לא סמוך לסיפור מתן תורה; הכתוב מקדים לפניו עוד ריבוי משפטים ודינים שאמר הקב"ה בארבעים הימים שלאחר מתן תורה, עד י"ז תמוז, ורק אז חוזר לספר על מה שהי' כהכנה למתן תורה, בה' סיון!

ג. וביאור הענין:

במתן תורה נפעלו שני ענינים כלליים:

א) הקב"ה נתן תורה – מצוות וה"כחות – לבני ישראל.

ב) בני ישראל התחברו עם הקב"ה באופן של "עבדים", וכמו שאמר הקב"ה למשה עוד במצרים: "תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב).

ושני ענינים אלו הם שאמר הקב"ה בב' סיון, כמסופר בפרשתנו (יט, ג-ה): "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים, ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ועתה (א) אם שמוע תשמעו בקולי (ב) ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה וגו'";

שאלו הם שני הענינים הנ"ל: (א) "שמוע תשמעו בקולי" – קיום המצוות וההלכות; (ב) "ושמרתם את בריתי" – החיבור של בני ישראל עם הקב"ה באופן של "ברית" ו"שעבוד".

(ממענה שבט תשמ"ג)

...ובהמאורע דגניבה [שאירע לו], כבר ידוע אגרת הקדש של אדמו"ר הזקן, בנו אדמו"ר האמצעי ונכדו אדמו"ר הצמח צדק, אשר לאחרי ענין של היזק חלה מדת הרחמים שהיא גדולה גם ממדת החסד נחלה בלי מצרים וכו',¹¹ אלא שלכל השפעה וברכה מלמעלה צריכים לעשות כלים מתאימים ורחבים, והכלים הם עניני תורה ומצות בהידור ובשמחה.

(אגרות קודש חט"ו ע' צז)

העלמת משקל בנסיעה במטוס

אין הדעת (של השולחן ערוך) נוחה כלל מהעלמת משקל¹² (היתר על המדה) בנסיעה על האוירון, זאת אומרת מהתשלום בעד זה. והרי זה קבלת שירות. . ומיהודי, הרוצה בדוקא בתשלומין ובודאי שאינו מותר...

(אגרות קודש חט"ו ע' תנא-ב)

"גניבת זמן" ללימוד התורה

...ובמה שכותב שגונב מזמנו בשביל הנ"ל [לימוד החסידות], גם על זה יש להמליץ הכתוב אשר בלא תגנוב טעם מפסיק תחת התיבה לא, כי גניבה דאורייתא – מותרת היא (זהר יתרו צג, ב¹³).

(אגרות קודש חט"ז ע' קע)

חסידות ומוסר – החילוק בדרכי הטיפול

[משל המבאר] מהו החילוק בין חסידות למוסר:

שכשבא גנב לבית, יש שתי דרכים בהצלה, א) מרימים קול צעקה המכריח את הגנב, אבל אז הרי יכול לחזור כשיעבור פחדו, או כשיפסיקו הצעקה או כשיתרגל לזה. ב) לתפוס את הגנב, ועוד יותר טוב – להחזירו אחר כך בתשובה. והנמשל מובן...

(אגרות קודש חט"ז ע' רלה)

11) ראה זהר חדש חוקת ג, ד.

12) בנסיעתו לאה"ק.

13) וזהו לשון הזהר: לא תגנב – אי לאו דפסקא טעמא, הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא, או דעתא דחכם לאסתכלא ביה, או דיינא דדאין דינא לפום טענה, דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה, ולמגנב דעתא דתרווייהו, לאפקא דינא לנהורא, ובמה דפסקא טעמא אסיר וש"י.

(אגרות קודש חכ"ח ע' רלב)

פשרה גוררת פשרה

...יהודים או חוגים יהודיים המבקשים לשאת חן בעיני החפשים על-ידי פשרות וויתורים בעניני תורה ומצוות. [הנה] פשרה קטנה היום מביאה לידי פשרה גדולה יותר מחר, ופשרה היום במצוות שבין אדם למקום, גוררת פשרה מחר במצוות שבין אדם לחברו. התקיפות בהגנה על "אנכי ה' אלקיך" ו"זכור את יום השבת לקדשו" – מחזקת גם את שמירת ה"לא תרצח" ו"לא תגנוב".

(תרגום מאגרות קודש חט"ו ע' תמט, אגרות קודש המתורגמות ח"ב ע' 914)

טיפול בנטי' לגנבה

קבלתי מכתבו. . עם הפ"נ המצורפים בו,

על-דבר בנו... שיחי' שיש לו נטי' לגנבה חס ושלום, צריך לפנות בזה לרופא במקצוע זה, כי זהו מעין חלישות [=חולשה], וישנם עתה אמצעי רפואה לזה, ומובן שלא להניח גם מזה לאמר בכל יום קאפיטל תהלים (נוסף על הסדר) וגם ליתן קודם תפלת שחרית ומנחה א' פרוטה [=פרוטה אחת] או שלש לצדקה לזכות בנו ביחוד, וגם לבדוק את הציצית שבהטלית קטן של בנו שיחי' ושל א' ילך בגילוי ראש, ולבדוק המזוזות בביתם, ואם נהוג בין התלמידים שהולכים במקיף [=כיסוי ראש] תחת הכובע, צריך הוא להרגילו בזה בלי בליטה ושיבוא זה מהצעת חבריו, ואקוה שיוכל לבשר בשורות טובות בזה...

(אגרות קודש ח"ה ע' קע-ה)

תיקון למי שנכשל בגניבה

במענה לשאלתו* – נוסף על הלימוד בהתמדה בסדרי הישיבה – יגנוב כמה וכמה שעות מהזמן שמחוקן לסדרים וילמוד אז נגלה וחסידות.

(מכתב מכ"ב אלול תשכ"ד)

אחרי גניבה מתעשרים

. . . בדיקת⁹ המזוזות טלית קטן כשר ויהי רצון שיקוים בו מאמר קדושי עליון¹⁰ המפורסם אזכיר על הציון.

(8) תיקון על שנכשל בגניבה. המו"ל.

(9) במענה על הודעה שאירעה גניבה אצלו.

(10) "אחרי שריפה מתעשרים" (אגרות קודש אדמו"ר הזקן אגרת צב). ראה באריכות להלן ח"ב ע' צה ואילך.

וזהו הביאור בסדר הפרשיות בענין זה של מתן תורה: מתחילה מדבר הכתוב על הענין הא', ורק לאחר שמסיים בו – אז ממשיך בענין הב', כדלקמן.

ד. בפרשתנו מדבר הכתוב על מה ששייך לענין הא' שבמתן תורה – נתינת מצוות ודיני התורה:

המצוות שנתן הקב"ה כהכנה למתן תורה – מצות פרישה והגבלה; מתן תורה – עשרת הדברות; ובסוף הסדרה באים עוד דברים שאמר הקב"ה כהמשך ישיר למתן תורה (כ, יט ואילך): "אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם, לא תעשו אותי, אלקי כסף ואלקי זהב לא תעשו לכם וגו'".

וכדי להשלים היריעה בענין זה, ממשיך הכתוב בסדרה הבאה, פ' משפטים, ומבאר את משפטי ודיני התורה שאמר הקב"ה בארבעים יום שבאו כהמשך למתן תורה.

ולאחר שמסיים הכתוב לדבר על הענין הא' – נתינת מצוות ודיני התורה מצד הקב"ה, הוא מתחיל לספר על הענין הב' – החיבור של ישראל עם הקב"ה, שזהו הסיפור (שבס"פ משפטים) אודות מה שהי' בה' סיון:

משה כתב את "ספר הברית" וקרא אותו לפני העם והעם קיבצו ואמרו "נעשה ונשמע" (כד, ז); וכן בנה מזבח שהקריבו עליו קרבנות, ומהדם לקח משה וזרק על העם ואמר להם: "הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה" (כד, ח).

ה. לפי דרכנו יתבאר בפשטות גם זה שכל הענין ד"שני לוחות הברית" – שבהן נחקקו עשרת הדברות – אינו מופיע כלל בהסדרה כאן (בהמשך לאמירת עשרת הדברות), אלא רק בסוף פ' משפטים (ששם נאמר "ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והי' שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם" (כד, יב)):

החידוש בנתינת הלוחות אינו בתוכן שבהם, כלומר: המטרה בהם אינה שילמדו מתוכם, אלא לוחות אלו באו כאות וכהוכחה על הקשר והחיבור של ישראל עם הקב"ה – ובלשון הכתוב: "לוחות העדות" (פ' תשא לא, יח. לב, טו. לד, כט. ועוד), "לוחות הברית" (עקב ט, ט. ועוד); ולכן אין מקומם בפ' יתרו, שכאן מדובר (בעיקר) על מצוות ודיני התורה, אלא רק בסוף פ' משפטים בהמשך לפרשה המדברת אודות הכריתת ברית בין הקב"ה וישראל – שבהמשך לזה בא ענין הלוחות שבהם נכתבו "דברי הברית עשרת הדברים" (תשא לד, כח).

לא תגנוב – כיצד?

האמונה בה' כיסוד גם למצות ש"בין אדם לחבירו" כ"לא תגנוב"; זהירות מחשש גניבה, טיפול

בנטו' לגניבה ותיקון לנכשלי; הלימוד בעבודת האדם מהגנב ומדרכי ההתמודדות עמו

לא תגנוב (יתרו כ, יג)

"לא תגנוב" מצד "אנכי ה'"

...חכמינו ז"ל [מספרים]⁵ שלא ניתנה התורה עד שהבטחנו בנינו ערבים בעדינו. ומובן שהבטחה וערבות זו שניתנה בהר סיני מעידה שהדבר תלוי בידינו, זאת אומרת, הבטחה להשתדל שהילדים ילכו בדרך התורה ומצוות ועד למסירות נפש בפועל, וכמוכח גם כן מהתחלת מתן תורה ועשרת הדברות, אנוכי ולא יהי' לך שהן מג' מצוות של יהרג ואל יעבור.⁶

ולא עוד, אלא שמודגש בזה גם כן שאם רוצים להבטיח שהילד לא יעבור על לא תרצח ולא תגנוב ולא תחמוד, הרי מוכרח שיהי' כל חינוכו מיוסד על האמונה באנוכי ובשלילת כל הענינים הנכנסים בגדר של לא יהי' לך. ולדאבוננו הראינו לדעת בימינו ובדורנו שאותה אומה שדגלה בשם כל מיני פילוסופיות ואידיאליים וכו' סוף דבר הי' שנתקיים בה רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני'. מה שאין כן תורה, תורת חיים, המבטיחה לא רק חיים נצחיים בעולם הבא אלא גם חיים הראויים לשם בעולם הזה.

(אגרות קודש חכ"ב ע' רלו-ז)

...אחד מיסודי אמונת ישראל הוא שהמעשה הוא העיקר, וכמודגש גם כן במתן-תורה, בתוכן עשרת הדיברות שהוא כולו מעשי, לבד הדיבור הראשון המניח היסוד לקיום כל המעשים, שגם בזה נקודה מעשיית ביותר, כפי שראינו בדורנו, דורו של היטלר ויורשיו, אשר כל אלה אשר ביססו את הציווי של "לא תרצח" ו"לא תגנוב" וכו' על שיטות פילוסופיות ושיטות במוסר אבל מיוסדות בשכל בני אדם, הרי לא רק שלא קיימו ציוויים אלה אלא שעשו מענין הרצח וענין הגניבה וכו' שיטה פילוסופית ושיטה מוסרית וכו' וכו', ובממדים [ש] למעלה מכל השערה.

(5) שה"ש רבה עה"פ משכני אחרין נרוצה. מדרש תהלים עה"פ מפי עוללים ויונקים יסדת עוז (בשינוי לשון).

(6) רמב"ם הל' יסודי התורה ה, ב.

(7) ע"פ בראשית כ, יא.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

אופן מסירת דברי ה' לבנ"י

בה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל . . אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל

(יש' ג-ז)

ופירש רש"י: "אלה הדברים - לא פחות ולא יותר".

וכבר הקשו, למה תיסק אדעתין שמה יפחות או יוסיף על דברי ה' עד שיצטרך אזהרה מיוחדת על כך, ובאם יש מקום שמה יפחות או יוסיף למה הוזהר רק כאן ולא בציוויים אחרים?

וי"ל שזה בא בהמשך לכתוב לפניו "בה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" ופירש רש"י: "לבית יעקב אלו הנשים, תאמר להם בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל, ענשין ודקדוקין, פרש לזכרים דברים קשין כגידין".

דהיינו, שנצטווה משה שבאופן מסירתו את דברי ה' יש חילוק בין אנשים לנשים. דלנשים צריך לדבר בלשון רכה, ולאנשים צריך לפרש העונשים. ונמצא שבד"כ נצטווה משה לפחות או להוסיף על דברי ה' ולא למסור את הדברים בדיוק כפי שקיבל מהגבורה.

ועפ"ז הו"א שגם בדברים אלו שנצטווה משה כאן למסור לבנ"י יש חילוק זה, וע"ז הוזהר "אלה הדברים - לא פחות ולא יותר" דאף שבד"כ הוצרך לפחות או להוסיף, כאן לא יעשה כן אלא ימסור את דברי ה' בדיוק כפי שקבלם.

(ע"פ לקוטי שיהות חלו' עמ' 86 ואילך)

השיבות ההוכחה מהנס שבמים

על הפסוק "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי בדבר אשר זדו עליהם" (פרשתנו ית, א) מפרש רש"י "כי בדבר אשר זדו עליהם - כתרוממו, במים דימו לאבדם, והם נאבדו במים" יש לעיין מדוע רק נס זה ש"במים דימו לאבדם, והם נאבדו במים" הוא אשר הכריח את יתרו להכיר "כי גדול ה' מכל האלוקים"?

ויש לבאר זה על פי מה שכתב הרמב"ם בריש הל' עבודה זרה, שעובדי עבודה זרה הראשונים לא כפרו במציאות הקב"ה ח"ו, אלא אמרו שהקב"ה נתן כוח לכוכבים ולמזלות להנהיג העולם כרצונם, ולכן עבדו את הכוכבים והמזלות. אך בוודאי גם הם הודו שביכולת הקב"ה לשלוט ולהתגבר על הכוכבים והמזלות, שהרי הוא זה שנתן להם את הכוח להנהיג את העולם.

ועל פי זה יש לומר שאם עונש המצריים לא היה על ידי המים כי אם באופן אחר, עדיין היה מקום טעות, שאין הקב"ה שליט על המים עצמם שבהם "דימו לאבדם", כי אם שהקב"ה "גבר" על כוח המים, וענש את המצריים.

אך מזה שנאבדו המצריים באותם מים שדימו לאבדם, הוכח והוברר לכל, שאין לכוחות הטבע כוח מצד עצמם כלל, אלא הקב"ה הוא המנהיגם בכל עת. ורק על ידי זה בטלה הטעות דעובדי עבודה זרה הראשונים. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיהות חלו' עמ' 200 ואילך)

שצריך לעשות, או שח"ו עוברים עבירה שאסור לעשות.

המשא של התורה מגהץ את הנשמה

מלמדת אותנו התורה, שאף על פי כן, ח"ו לא יאבדו את התקוה לנקיון הנשמה והתאמתה לחיים האנושיים היהודיים. אלא יש להכניס אותה לטמפרטורה "חמה", כלומר "לחמם" אותה בחום התורה ומצוות, ש"תתכשל" בזה ותהי' לה בזה חיות. החום צריך להיות לח, שתהי' לה לחלוחית ודביקות לכל הדברים שבקדושה, שאת זה ניתן לפעול בעצמו על ידי תפילה לבבית, שעל כך נאמר²: "שפכי כמים לבך"; ועל ידי לימוד לבבי, כמו שכתוב³: "הוי כל צמא לכו למים", "איך מים אלא תורה".

לכך יש [להוסיף] ולערב דברים שונים: לתת צדקה, לשמור כשרות ומצוות אחרות, שעל ידי זה הנשמה חוזרת ונעשית נקי' לחלוטין. ואם מניחים עלי' משא של תורה, אף שנדמה שזה נטל, הרי לא זו בלבד שאינו פוגע בדבר, אלא מגהץ אותו, כל דבר במקומו, בצורתו ותבניתו המתאימה. כלומר, שעל ידי תורה ומצוות הנשמה נעשית מה שהיא צריכה להיות.

אסיים בברכה לאריכות ימים ושנים טובות לו ולזוגתו תחי', שיהי' לכם הרבה נחת יהודי מכל ילדיכם שיחיו.

(תרגום מאגרות קודש ח"ד ע' שלד-ו)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

שהנשמה לא "תפרח"

החידוש של מתן תורה: לחבר את "בני רומי" ו"בני סוריא" / יש לעשות לו ית' דירה בדברים גשמיים / אין לקבל גילוי השי"ת בדרך נס

בימי ההכנה למתן תורה הי' חפצם ורצונם של ישראל לשמוע את עשרת הדיברות מפיי הקב"ה בכבודו ובעצמו דייקא, וכפי שפירשו חז"ל על הכתוב "ויגד משה את דברי העם אל ה'" - "שמעתי מהם, שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפיי שליח לשומע מפיי המלך, רצוננו לראות את מלכנו!" (פרשתנו יט, יט ובפרש"י).

אמנם, לאחר ששמעו את עשרת הדיברות, ביקשו ממשה, "דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות" (שם כ, טו).

ויש לתמוה:

הדרגה הנעלית ביותר אלי' יכולים בני ישראל להגיע, היא שהשי"ת בכבודו ובעצמו מתגלה אליהם ומדבר עמם בלי שום ממוצעים. ואכן בני ישראל הכירו בערכה וחשיבותה של התגלות זו, וביקשו "רצוננו לראות את מלכנו". והנה, גם לאחר ההתגלות נשארו בני ישראל בחיים, וכפי שהעידו בעצמם "היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי" (ואתחנן ה, כא).

ואם כן, מדוע נתייראו בני ישראל מ"לראות את מלכנו" ולשמוע את קולו שנית, והלא כבר ראו שנותרו בחיים לאחר שמיעת קולו, ומה להם לחשוש ש"אם יוספים אנחנו לשמע את קול ה' אלקינו עוד ומתנו" (שם כב)?

וביאור הדבר יובן על פי המשך סיפור המעשה, שהקב"ה אמר למשה "שמעתי את קול דברי העם הזה. . היטיבו כל אשר דברו, מי ייתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי. . כל הימים" (שם כה-כו), ומשמע שהוטבה בקשת בני ישראל בעיני השי"ת. כי לאחר מתן תורה מוטב שלא יתגלה הקב"ה וידבר עם בני ישראל בעצמו, אלא ימסור דבריו באמצעות משה, וכפי שיתבאר לקמן.

(2) איכה ב, יט.

(3) ישע' נה, א.

(4) ב"ק יז, א. וש"נ.

החידוש של מתן תורה: לחבר את "בני רומי" ו"בני סוריא"

ותחילה יש לבאר ולהעמיק במשמעות ענין מתן תורה, שהלא גם בימים קדמוניים היו האבות לומדים תורה ומקיימים מצוות כמבואר בדברי חז"ל, ויש לעמוד על החידוש המיוחד שהחל משעת מתן תורה.

ומשל משלו על כך חכמינו ז"ל (שמות רבה פ"ב, ג):

"למלך שגזר ואמר, בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם.

כשבקש ליתן התורה, ביטל גזירה ראשונה, ואמר התחתונים יעלו לעליונים, והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר וירד ה' על הר סיני, וכתוב ואל משה אמר ע"ה אל ה'".

ונתבאר בסה"ק (ראה ספר המאמרים מלוקט שבט עמ' תיש ואילך. ושי"ג), שבימי האבות היתה משמשת הגזירה שנגזרה מימות עולם, שיהי' העולם הזה גשמי ושפל ונחות, ולא יהי' יכול לקבל גילויים רוחניים - "בני סוריא לא יעלו לרומי", "והארץ נתן לבני אדם". ותוכן גזירה זו הוא שענין רוחני אינו יכול לחדור בדבר גשמי ולהתלבש בו, ועל כן כל המצוות שקיימו האבות לא קידשו את הדברים הגשמיים שנעשו בהם המצוות.

המצוות שקיימו האבות, לא היתה מטרטן לקדש את חפצי העולם הגשמיים, כי אם להמשיך קדושה וגילוי אורו ית' ברוחניות. ומה שהיו האבות משתמשים בגופם ובשאר דברים גשמיים לקיום המצוות, הי' זה משום שכל מציאותם היתה חדורה בעבודתו ית'. כי כאשר אדם חדור בענין בכל כוחות נפשו, מתבטא הדבר גם בתנועות גשמיות. ועל כן, קיום המצוות הרוחני של האבות התבטא גם במעשים גשמיים. אבל המעשה הגשמי לא הי' עיקר במצווה, אלא הי' ביטוי בלבד לעבודה הרוחנית שמילאה את כל הווייתם.

ומכיון שעניני המצוות הגשמיים של האבות היו רק ביטוי לעבודתם הרוחנית, על כן מצינו שלא הי' לעיכובא באיזה דבר גשמי תיעשה המצווה, וכפי שאמרו חז"ל (והר"א קסב, א. וראה תורה אור ויצא כג, ג) שיעקב אבינו ע"ה קיים מצוות תפילין על ידי המקלות שהעמיד בשקתות הצאן, ובזה המשיך את ההמשכות הרוחניות של מצוות תפילין, ואף שלא הי' על ידי בתיים וקלף ורצועות, מכל מקום הי' בכך ביטוי גשמי מסוים לעבודתו הרוחנית שמילאה את כל הווייתו.

יש לעשות לו ית' דירה בדברים גשמיים

אמנם, משניתנה תורה בסני, אז נתבטלה הגזירה, ומני אז יש בכוח בני ישראל לקיים מצווה בדבר גשמי ועל ידי זה להמשיך בו קדושה שיהי' חפץ קדוש או תשמישי מצווה וקדושה וכיוצא.

כביסה לנשמה

משל נפלא פתהליך כביסת בגד אודות ירידת הנשמה

וּכְבִּסוּ שְׂמֹלְתְּם (יתרו י"א, י)

הנשמה מתקמטת כשעושה היפך רצון ה'

בקשר לביקורו אצלי, רצוני להביע ברכתי שנית שהוא זוגתו שתחי' יאריכו ימים ושנים טובות.

שנים ארוכות וטובות באמת, משמען אצל יהודים כאשר ממלאים אותן, מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, בפעולות טובות; דהיינו כאשר ממלאים את הימים והשנים בפעולות הקשורות בתורה ומצוות, המבטאים במעשים בפועל את שלושת האהבות, אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל. חיים כאלו מביאים הצלחה וברכה הן בבית הפרטי, והן בביתם של הילדים והנכדים שי'.

לפי מה שאמרתי לו בעל פה, כ"ק מורי וחמי אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מסר פעמים רבות פתגם של הבעל שם טוב, שמכל דבר שיהודי רואה או שומע, עליו ללמוד מוסר השכל איך לעבוד את ה'. מובן מאליו שגם מעיסוק תמידי יש ללמוד'.

כביסה או בגד לפני לבישתו הוא נקי לחלוטין ומגוהן למשעי, והכל נמצא במקום המתאים. אבל כאשר לובשים אותו במשך זמן, זה [הבגד] נהי' מקומט, או מאובק או מוכתם. אעפ"כ, לא צריך לזרוק כביסה או בגד כזה, אלא מוסרים אותו למכבסה או לניקוי.

בעל המכבסה מכניס את הבגד לכלי או למכונה, שם יש טמפרטורה חמה או לוהטת, מים חמים, וכן כימיקלים שונים או סבון, שכל זה מסיר את האבק ואת הכתמים, ואחר כך מגהצים אותם על ידי שמניחים עליהם משא או מכבש, או-אז אפשר שוב ללבוש את הבגד.

אותו דבר הוא עם נשמה יהודית. כאשר הקב"ה נותן ליהודי את נשמתו, הן איש הן אשה באופן זהה, הנשמה נקי', מגוהצת ומתאימה לכל אחד, כפי שאנו אומרים כל יום בברכות השחר: "נשמה שנתת בי טהורה היא".

אך במשך הזמן, כיון שמשתמשים בה גם לעניני העולם, היא מתקמטת כשמשתמשים בה לא למה שהקב"ה רוצה, ויתכן שנדבק בה אבק או כתם, כשלא עושים ח"ו מצוה

(1) הנמען היה בעל מכבסה. המו"ל.

והנה, כוח זה שניתן לבני ישראל במתן תורה, אינו עניין "צדדי" בעבודת ה', שנוסף לעבודה הרוחנית יכולים להמשיך קדושה גם בגשמיות, אלא להיפך – תכלית כל בריאת העולם ועבודת בני ישראל בו, היא מה שיהודים עמלים להמשיך קדושה בענינים גשמיים!

וכמבואר בדברי חז"ל (ראה תניא פל"ו ובנסמן שם) שמטרת בריאת העולם היא משום ש"נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", והיינו שישרה הוא ית' בדברים הגשמיים התחתונים, על ידי שבני ישראל מקיימים בהם מצוות ומשתמשים בהם לשם שמים ולעבודתו ית'.

ועבודה זו של החדרת הקדושה בדברים הגשמיים, התחילה בעיקר מעת מתן תורה, שבימי האבות היתה מחיצה בין ענינים רוחניים לגשמיים, ובמתן תורה בטלה הגזירה והתחילו בני ישראל לקדש את עניני העולם הגשמיים, ולעשות את העולם כולו חפצא של קדושה.

אין לקבל גילוי השי"ת בדרך נס

ומעתה יש לבאר את תוכן בקשת בני ישראל לאחר מתן תורה "דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות":

בשעת מתן תורה, כאשר דיבר השי"ת אל בני ישראל בכבודו ובעצמו, גרם גילוי עצום זה ש"פרחה נשמתן", וחזרו לחיים רק בדרך נס, וכפי שמסופר בגמרא (שבת פח, ב) ש"כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה, יצתה נשמתן של ישראל... ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו, הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחי' אותם".

ונמצא שדרך זו של התגלות השי"ת ודיבורו באופן ישיר אל בני ישראל, אינו יכול להתקבל אצל בני ישראל בהיותם נשמות בגופים גשמיים, והדבר גורם לכך שתפרח נשמתם מהם, ובאופן זה הרי זקוקים הם ל"טל של תחי' שיחי' אותם למעלה מדרך הטבע.

ודבר זה אינו מתאים עם עניין החידוש דמתן תורה, שתוחדר הרוחניות בתוך הגשמיות, וימשיכו את עניני הקדושה והתורה בתוך הגוף הגשמי והחפצים הגשמיים. שהלא אין היהודי עומד בגופו ושומע את דברי השי"ת, כי גופו מתבטל מיד ויוצאת ממנו חיותו. וגם כששב וחי דרך נס, הרי לא נמשך הגילוי בגוף הגשמי כפי שהוא.

ולכן ביקשו ממה "דבר אתה עמנו ונשמעה", שהשי"ת ימשיך את עניני הקדושה אל בני ישראל באמצעות משה רבנו שהוא "ממוצע המחבר". הקב"ה מוסר דבריו אל משה, שבכוחו לקבל הדברים מאת השי"ת בכבודו ובעצמו ולעמוד על עמדו. והוא מעביר

הוספה

מכתבי עצות והדרכות
בעבודת השי"ת ובחיי היום יום
מתוך סט הספרים דרכי החיים

פרשת יתרו

את הדברים אל בני ישראל, באופן שיוכלו לקבלם כפי שהם נשמות בגופים, והקדושה תוחדר בכל עניניהם הגשמיים בלא שידוד דרכי הטבע.

ובקשה זו נתקבלה אצל השי"ת, ואמר "היטיבו כל אשר דיברו", כי אכן זו תכלית הכוונה במתן תורה, להמשיך את הקדושה בתוך הגוף וחוקי וגדרי הטבע, ולא שתהא הקדושה מבטלת ומכלה את הענינים הגשמיים. וכפי שדרשו חז"ל "וחי בהם - ולא שימות בהם", כי תכלית התורה ומצוותיה היא להמשיך הקדושה בתוך הגוף שיתקדש ויתעלה ויהי דירה לו ית'.

כאשר נוגע לו הדבר במאד, הרי מתגלים הכחות הנעלמים

וכמו שראינו במוחש אשר כמה אנשים פשוטים (בכחות הגלויים, הן מצד ההשגות שלהם, והן מצד הידיעה שלהם) (כי הרבה פעמים ראינו אשר הידיעה המרובה פועלת הרבה, וכמו מי שהוא בקי בריבוי ענינים וסוגיות, הנה בדרך ממילא (גם כאשר כוחותיו פשוטים) מתגלים אצלו סברות והמצאות שכלים יותר ממי שהוא בעל כשרון הגם שאינו בעל ידיעה, לפי שריבוי הידיעה מוסיפה אור. אבל איש הפשוט בכשרון, וגם בידיעה) והיינו שהכחות הגלויים אטומים אצלו) ומ"מ לפעמים אומרים סברות עמוקות, בענינים שלמעלה מהשגתם בגלוי.

(מובן שאין זה כלל באותו האופן כמו שהוא במשיג אמיתי. וכמו שידענו מהחסיד ר' יקותיאל' ז"ל מ[העיר] לעפלי שהי' איש פשוט בכחות הגלויים, ובהשגת דא"ח, הי' משכיל נפלא, והעיקר בעמקות ועבודה גדולה מקרב ולב עמוק. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע סיפר בזה"ל: "אבי [כ"ק אדמו"ר מהר"ש] אמר ש[החסיד ר'] יקותיאל לעפלער כשהיה מבזיק אצלו 'גילוי אור' כש"החסיד הגיע" - אכן היה אצלו מואר, האיר אצלו אור 'מקיף' ב'פנימי' ממש. ובכל זאת היה זה אור 'מקיף' . . אשר מכללית זה מובן שהתאמצות כח המשכיל פועל עכ"פ בהכלי. ולכן בא בגילוי סברא ושכל שלמעלה מההשגה הגלויי) וזה בא מגודל ההתקשרות אל הענין, לפי שחפץ ומשתוקק בו ביותר ע"כ פועל על תשוקה זו התגלות כח הנעלם... והנה כמו שהוא בכח השכל, כמו"כ הוא בכל הכחות שמתגלים ע"י התקשרות פנימי ועצמי, דכאשר נוגע לו הדבר במאד, הרי מתגלים אצלו כחות הנעלמים, ובהתגלות כחות נעלמים גם החלש גבור הנהו, להיות כי הנפש שלם, והשלימות נמצא גם בחלש.

אנחנו החלושים עלינו לעורר כחותנו הנעלמים, להתדבק בדביקות עצומה ונפשית בתעודתנו עלי ארץ, למלא את המלאכות אשר ניתן לנו בירידת נשמתנו, ולקיים את השבועה אשר השביעו את הנשמה טרם ירידתה.

ועתה אתה עד מתי תלך בעניינים עצומות מבלי לחפוץ לראות, להבין את אשר דורשים ממך, מדוע הנך קפוא ומוכה רעיונות ודמיונות אשר לא להועיל, ולמה לא תחפוץ גשת אל המקום, אשר דורש עבודתך וכחותיך, ואשר בעזרתו ית' היית רואה תוצאות טובות, משמחי לב אדם בידעו אשר פעל ועשה לטובת אחיו יחיו, ובטובם ישמח גם הוא...

(אגרות קודש הי"א ע' כז ואילך)

פנינים

דרוש ואגדה

אנכי לשון מצרי

אנכי ה' אלוֹקֶיךָ

אנכי - לשון מצרי
(כ, ב. ילקוט שמעוני)

לכאורה הדבר תמוה ביותר:

הרי בעשרת הדברות כלולות כל מצוות התורה (ראה רש"י שמות כד, יב. זח"ב צ, ב). ובעשרת הדברות עצמן הרי "אנכי וגו'" כולל רמ"ח מ"ע ו"לא יהי' לך גו'" כולל שס"ה ל"ת (ראה של"ה ר"פ יתרו. ספר התניא פ"כ). ויתירה מכך מבואר בוזהר הקדוש (ח"ב פה, ב) ש"כל אינון פקודי אורייתא כו' כלילין בהאי מלה", שכל מצות התורה נכללים בתיבת "אנכי".

ולאחרי כ"ז הנה "אנכי - לשון מצרי" שהתיבה הכי נעלית היא בלשון האומה השפלה ביותר, המכונה בכתוב "ערות הארץ" (מקץ מב, ט. וראה קה"ר פ"א, ד) !?

וי"ל הביאור כזה:

אמרו חז"ל (שבת פח, ב) שכשביקשו מלאכי השרת שתינתן להם התורה ולא לנו, אמר להם משה רבינו "למצרים ירדתם?". והיינו, שהתורה ניתנה דווקא למקום שבבחי' "מצרים" ושפל ביותר.

דאף שע"י התורה יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי, אך לא בשביל זה ניתנה תורה. כ"א כדי שגם מקומות כאלו שמצ"ע הם בבחי' "מצרים" ו"ערות הארץ", יתבררו ויתעלו בכוח התורה, עד שגם הם יהיו מכון ומדור לקדושתו של הקב"ה.

ולכן "אנכי לשון מצרי" לרמז שהכוונה והתכלית של מ"ת הוא להמשיך הקדושה גם להשבעים לשון [שאינם 'קודש'] ועד להדרגא הנמוכה ביותר, "לשון מצרי".

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ג עמ' 892 ואילך)

'קולות' ו'ברקים' - לשם מה?

בפרשתנו מסופר שבעת מתן תורה "ויהי קולות וברקים גו' וקול שופר חזק מאוד" (יש, טז). ובפשטות כוונת ומטרת הקולות והברקים היתה לפעול יראה וחרדה בעולם, בבני ישראל.

ותמוה הדבר, שכן לכאורה, גילוי כבוד השם עצמו, "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם" (כ, יט) די בו כדי לפעול בהם יראה וחרדה זו, ואם כן לשם מה היה צורך בקולות וברקים?

ויש לבאר זה על פי הידוע (ראה תנחומא וארא טו. שמור"ר פ"ב, ג) שירידת ה' על הר סיני לא היתה רק גילוי לפי שעה, אלא התחלה של מצב חדש לגמרי. שלפני מ"ת היתה גזירה, "עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים", כלומר, היתה זו "גזירה" - מלשון גזר וחתך - בין הנברא שלמטה ומקורו בעליונים, ולא הורגש אצל הנבראים שלמטה שמקורם מהקב"ה, והוא יתברך המחיה ומהווה את הכל.

ובמתן תורה, נתבטלה "גזירה" זו, וניתן הכוח לכל אחד ואחת "לראות" בכל נברא שלמטה את שרשו ומקורו שלמעלה, ולהבין שקיום וחיות וכל מצויאותם של כל הנבראים "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" (ראה רמב"ם ריש הל' יסודי התורה).

והנה, ידוע שענין ה"רעש" בא מדבר חידוש, "וכמו . . . כשמשיג השגה חדשה שאינו כמו שנראה לעיניים, יתהווה בחינת רעש בלב. 'געוואלד'" (סה"מ תרס"א עמ' קצח).

וזהו תוכן ענין ה"רעש" והקולות והברקים שבמתן תורה, שלא היה זה רק רעש הנשמע לאוזן הגשמית, אלא הוא רעש בתוכנו הרוחני. שכאשר ראו שאין הבריאה כולה כפי מה שנראה ונגלה לעיני בשר, שהוא דבר ויש בפני עצמו ואין לה קשר להקב"ה, אלא נתגלה לכל שהבריאה כולה מתחדשת ומתקיימת כל רגע מהקב"ה בעצמו, הנה מ"חידוש" עצום כזה, נתעורר "רעש" גדול.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ג עמ' 22 ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

החלש יאמר גבור אני!

עד מתי תלך בעיניים עצומות מבלי לחפוץ לראות, להבין את אשר דורשים ממך, מדוע הנך קפוא ומוכה רעיונות ודמיונות אשר לא להועיל, ולמה לא תחפוץ גשת אל המקום, אשר דורש עבודתך וכחותיך, ואשר בעזרתו ית' היית רואה תוצאות טובות

בעתים הללו החלש יאמר גבור אני

...בדבריי הבאים לא יהי' בהם חידוש דבר על אשר כתבתי זה כשתי שנים (אשר נשארתי בלי מענה כנהוג) כי האדם יש לו תעודה בעולם ובזה ימלא כוונת יצירתו עלי ארץ ברוכה, אשר נתן האלקים להאדם לעבדה ולשמרה.

בעתים הללו החלש יאמר גבור אני, אם כי הדבר תמוה ביותר איך יהי' החלש לגבור, אבל האמת המוחשי הוא אשר בהגלות נגלות בהאדם כחותיו הפנימיים, אז הנה גם החלש, גבור הנהו, והוא בהיות הדבר נוגע לחייו ממש, או למי אשר יש לו דבר וענין היקר אצלו מחיים בשרים, ובו יהגה תמיד, לילה כיום תדבק נפשו באהבתו והתקשרותו האמיתי ובה בא אל רום מעלת התגלות כחות נעלמים פנימיים ועצמיים.

והנה בלשון החסידות הוא ביאור ענין דעת הנעלם שהתקשרות זאת מגלה גילוי כחות הנעלמים, ולכן גם מי דכלי שכלו הם עבים (כמו בניד[ן]ן דידן) וגסים, ומצד כחות הגלויים אינו כלי קיבול לקבל שכל דק, ומה שביכולתו לקבל הוא רק השכלה פשוטה, אמנם מגודל ההתקשרות וחפץ פנימי מעורר את כח הנעלם, הנקרא כח המשכיל שמאיר ומתנוצץ במוחו גילוי אור, אשר התנוצצות הלזו פועלת בדרך ממילא זיכוכ הכלי ומריטתה.

פשרה גוררת פשרה

...יהודים או חוגים יהודיים המבקשים לשאת חן בעיני החפשים על-ידי פשרות וויתורים בעניני תורה ומצוות . . [הנה] פשרה קטנה היום מביאה לידי פשרה גדולה יותר מחר, ופשרה היום במצוות שבין אדם למקום, גוררת פשרה מחר במצוות שבין אדם לחברו. התקיפות בהגנה על "אנכי ה' אלקיך" ו"זכור את יום השבת לקדשו" – מחזקת גם את שמירת ה"לא תרצח" ו"לא תגנוב".

(תרגום מאגרות קודש חמ"ו ע' תמט, אגרות קודש המתורגמות ח"ב ע' 419)

טיפול בנטי' לגנבה

קבלתי מכתבו . . עם הפ"נ המצורפים בו,

על-דבר בנו... שיחי' שיש לו נטי' לגנבה חס ושלום, צריך לפנות בזה לרופא במקצוע זה, כי זהו מעין חלישות [=חולשה], וישנם עתה אמצעי רפואה לזה, ומובן שלא להניח גם מזה לאמר בכל יום קאפיטל תהלים (נוסף על הסדר) וגם ליתן קודם תפלת שחרית ומנחה א' פרוטה [=פרוטה אחת] או שלש לצדקה לזכות בנו ביחוד, וגם לבדוק את הציצית שבהטלית קטן של בנו שיחי' ושלא ילך בגילוי ראש, ולבדוק המזוזות בביתם, ואם נהוג בין התלמידים שהולכים במקיף [=כיסוי ראש] תחת הכובע, צריך הוא להרגילו בזה בלי בליטה ושיבוא זה מהצעת חבריו, ואקוה שיוכל לבשר בשורות טובות בזה...

(אגרות קודש ח"ה ע' קעד-ה)

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדרי הבדלה והלכותי'

יביא השיטות מהיכן ילפינן חיוב הבדלה מה"ת, ועפ"ז יפלפל בל' הרמב"ם בסהמ"צ ובס' היד / יסיק ג' שיטות בגדר חיוב הבדלה, ויבאר כמה נפקותות לדינא

"שמור" גופי', ד"לשון שמור שייך ביציאתו שלא ינהג בקדושת קדש מנהג חול עד שיבדילנו ויקבענו כו'".

איברא דהרמב"ם הביא רק הכתוב "זכור את יום השבת" ולא א' מג' הכתובים הנ"ל, ומשמע דלדידי נכלל ב"זכור גו'", וכ"כ להדיא בספר המצות מ"ע קנה "שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו כו' והוא אמרו יתברך זכור את יום השבת לקדשו, כלומר כו' קדשהו בכניסתו וקדשהו ביציאתו, כלומר הבדלה שהיא ג"כ חלק מזכירת שבת ומתקנת מצותי'". וצ"ב מאי שיאטי' דהבדלה ל"זכור גו' לקדשו".

והנה עוד כ' שם בסהמ"צ בהגדרת החיוב "שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו נזכיר בם . . קדוש היום ומעלתו והבדלו משאר הימים

כתב הרמב"ם רפכ"ט מהל' שבת מ"ע מה"ת לקדש את יום השבת בדברים שנאמר (בפרשתנו) זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרהו זכירת שבח וקידוש, וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו, בכניסתו בקידוש וביציאתו בהבדלה". ובמ"מ "נראה בביאור שהוא סובר שההבדלה ג"כ דבר תורה והכל בכלל זכור".

והנה כמה דעות במקור הבדלה מה"ת, דהמ"מ שם (וכן בקרית ספר שם ובס' הישר לר"ת סס"ב) יליף מדכתיב בפ' שמיני ולהבדיל בין הקדש ובין החול, וציין לשבועות יח ע"ב. והסמ"ג מ"ע כט כ' דב' זכירות (קידוש והבדלה) למדין מתרי קראי, "א' בכניסתו היא זכור, וא' ביציאתו היא "וזכרת" שנכתב (בעשה"ד דפ' ואתחנן) בפרשת שמור כו'". והמגדל עוז על הרמב"ם כאן נקט דילפינן מהציווי

והנה באמת גדר המ"ע דזכור גו' לקדשו מצינו להסבירו בכמה פנים, דאפ"ל שהגדר הוא "לקדשו", פי' שע"י מעשה הדיבור מקדשים את השבת (עיי' רמב"ן עה"פ זכור גו'), כעין וע"ד מעשה קידוש החודש וקידוש היובל בדיבור (עיי' מהר"ם חלאה פסחים קו ע"א שהשווה לכאן), והוא דבר הנעשה בכניסתם פעם אחת, שבעשיית הפעולה בהגיע זמן זה – שוב נתקדש כל משך הזמן, והכא נמי מקדשים בדברים את יום השבת ע"י עשי' זו בכניסתו. ולדרך זו נמצא שאין בהבדלה מענין קידוש היום דשבת, אלא הוי שם וחפצא אחרת לגמרי, וא"כ י"ל שזהו טעם הדיעות הנ"ל דאיכא לימוד מיוחד על חיוב הבדלה, אף שגם לדידהו הבדלה היא מה"ת ושייכת למצות זכור, דמ"מ אינה עיקר המצוה (וכל' המגדל עו שם "הקידוש עיקר והבדלה תפילה לה"). אבל אפ"ל באו"א, דגדר המצוה היא "זכור את יום השבת – לקדשו", פי' שרק מחוייב לקדשו בדיבורו אודות הקידוש שישנו, ואודות מה חייב להזכיר? אודות המציאות דקדושתו שמתבטאת בהבדלתו של יום זה משאר ימים כל' הרמב"ם ב"מ"צ (והרי קדושה פירושה הבדלה, עיי' תו"כ ר"פ קדושים, רש"י פסחים קד ע"א), וזכירה זו קובעת את גבוליו מלפניו ומלאחריו. ולפי"ז קידוש והבדלה הם ב' חלקים של מצוה אחת ממש, דמצות זכור את יום השבת לקדשו מתקיימת דוקא כאשר מזכירין הבדלתו הן מהימים שלפניו (בכניסתו) והן מהימים שלאחריו (ביציאתו).

אמנם, גם לפי אופן הב' התוכן דב' חלקי המצוה עדיין שונה זמ"ז, דהזכרת "הבדלו" של יום השבת בכניסתו הוא ע"י

הקודמים ממנו והבאים אחריו, ונראה דהא דהבדלה בכלל "זכור גו' לקדשו" עולה מתוך זה שפי' חיוב זה הוא להזכיר "מעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו", והרי גם בהבדלה מזכירין "מעלתו והבדלו משאר הימים" (מהימים הבאים אחריו). ועדיין דוחק לכאור' להעמיס כן בגדר החיוב כפי שנקטו לדינא בס' ה"ד, "זכרהו זכירת שבת וקידוש", ולא הזכיר כלל הא דהזכירה היא להבדילו משאר הימים (הקודמים והבאים).

ועוד זאת, דהנה ב"מ"צ כ' תיכף בתחילה "שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו", והיינו שכלל הענין ד"לאמר דברים בכניסתו וביציאתו" בגדר המצוה דקידוש השבת, ובפשטות טעמא דמילתא הוא כי להגדר שהזכיר ב"מ"צ ענין המצוה מחייב הזכרת "מעלתו והבדלו" של יום השבת בכניסתו וביציאתו (שע"ז מבדילו מימים הקודמים והבאים); אבל בס' ה"ד חילק זמני הזכירה לכבא בפ"ע, דמתחילה כתב גדר המצוה "מ"ע מה"ת לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור . . כלומר זכרהו זכירת שבת וקידוש", ואח"כ הוסיף בכבא בפ"ע "וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה"; ואי נימא דאף בס' ה"ד ס"ל כאותו הגדר שפירש ב"מ"צ, הו"ל לכלול זמני הזכירה דקידוש והבדלה בביאור גדר המצוה (ע"ד לשונו ב"מ"צ): "מ"ע לקדש יום השבת בדברים בכניסתו בקידוש וביציאתו בהבדלה". וק"ל.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

"לא תגנוב" – דרכי טיפול ומניעה

האמונה בה' כיסוד גם למצוות ש"בין אדם לחבירו" כ"לא תגנוב"; טיפול בנטי' לגניבה

לא תגנוב (תרו כ, ט)

"לא תגנוב" מצד "אנכי ה"

...חכמינו ז"ל [מספרים]! שלא ניתנה התורה עד שהבטחנו בנינו ערבים בעדינו. ומובן שהבטחה וערבות זו שניתנה בהר סיני מעידה שהדבר תלוי בידינו, זאת אומרת, הבטחה להשתדל שהילדים ילכו בדרך התורה ומצוות ועד למסירות נפש בפועל, וכמוכח גם כן מהתחלת מתן תורה ועשרת הדברות, אנוכי ולא יהי' לך שהן מג' מצוות של יהרג ואל יעבור.

ולא עוד, אלא שמודגש בזה גם כן שאם רוצים להבטיח שהילד לא יעבור על לא תרצח ולא תגנוב ולא תחמוד, הרי מוכרח שיהי' כל חינוכו מיוסד על האמונה באנוכי ובשלילת כל הענינים הנכנסים בגדר של לא יהי' לך. ולדאבוננו הראינו לדעת בימינו ובדורנו שאותה אומה שהגלה בשם כל מיני פילוסופיות ואידיאלים וכו', סוף דבר הי' שנתקיים בה רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני. מה שאין כן תורה, תורת חיים, המבטיחה לא רק חיים נצחיים בעולם הבא אלא גם חיים הראויים לשמם בעולם הזה.

(אגרות קודש הכ"ב ע' רלו-ו)

1) שה"ש רבה עה"פ משכני אחרין נרוצה. מדרש תהלים עה"פ מפי עוללים ויונקים יסדת עוז (בשינוי לשון).

קידוש היום (שעתה נכנסים ליום קדוש), ואילו הזכרת "הבדלו" ביציאתו הוא ע"י נוסח הבדלה (שיוצאים מקודש לחול); ורק שע"י ב' ענינים שונים אלו מתקיימת מצוה אחת ד"זכור את יום השבת לקדשו". אבל י"ל גדר שלישי, דהמ"ע היא רק זכירת עצם קדושתו בדיבור, כלי' ס' היד "זכרהו זכירת שבח וקידוש" - זכירה באיזה אופן שיהי'. ולאופן זה נמצא הזכירתו בקידוש וזכירתו בהבדלה הוי שם וגדר אחד ממש (עיי' מאירי ברכות כז ע"א), "זכירת שבח וקידוש".

וי"ל נפק"מ מחקירה זו, דאפ"ל שלאופן הג' גם אם הזכיר נוסח קידוש שבת במוצ"ש קיים מצות הבדלה (וכן לאידך באמירת נוסח הבדלה בכניסת שבת מקיים מצות קדוש היום, ועיי' מנ"ח מצוה לא), דהא בעיקר תוכן המצוה אין נוגע פרטי הנוסח שאומר (ועצ"ע אי יוצא בזה מדרבנן דשינה ממטבע שטבעו חכמים, עיי' ברכות מ ע"ב). משא"כ לאופן הא' והב' דהנוסח נוגע. ועוד נפק"מ במי שלא הבדיל כלל, דלאופן הב' דתרווייהו הוו חפצא אחת דהבדלת שבת לפניו ולאחריו י"ל שע"ז מחסיר במצות קידוש היום דכניסתו וק"ל, משא"כ לשאר האופנים. ועוד נפק"מ גבי חיוב נשים בהבדלה דלאופן הב' והג' שהיא ממש בכלל זכור גו' הרי פשיטא דחייבות (כמ"ש המ"מ שם בדעת הרמב"ם), כשם שחייבות בקידוש מצד היקש זכור לשמור (עיי' אר"ח סי' רצו), ולאופן הא' י"ל דתליא מילתא אם חיוב הבדלה מצד שמור גו' וא"כ ודאי חייבות, או שחיובו מלהבדיל גו' וא"כ אפשר שפטורות כי לא מצינו ע"ז היקש לחייבם

(ועיי' היטב בל' שו"ע אדה"ז שם, בכיור ב' הדיעות אי חייבות נשים בהבדלה).

ועפכהנ"ל מבואר היטב מה שהרמב"ם בס' היד חילק לג' בבות, (א) "מ"ע לקדש את יום השבת בדברים כו' כלומר זכרהו זכירת שבח וקידוש", (ב) "וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו", (ג) "בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה" - ולא כייל כולם יחד לומר "וצריך לזכרהו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה" (ע"ד לשונו בספר המצות), כי לשיטתו בס' היד ג' פרטים הם - (א) גדר המצוה, שהוא עצם הזכירה, (ב) זמני קיום מצות זכירה זו (בכניסתו וביציאתו), ו(ג) תוכן הדברים שצריך להזכיר (קידוש היום והבדלה). פירוש, דעצם גדר המצוה הוא רק "זכרהו זכירת שבח וקידוש", ואין זמן ונוסח (תוכן) הזכירה חלק מגוף גדר מצות הזכירה (ואוי"ל דלדידי' הזמן והנוסח הוא מדרבנן ואכ"מ). משא"כ לפי דרכו בסהמ"צ דב' הזכירות מצוה אחת כייל זמן המצוה בעצם גדר המצוה.

ועפ"ז יעלה יפה ג"כ הא דכתב בס' היד להלן בפרקין "יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד יום כו' וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום אף על פי שעדיין היא שבת, שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו כמעט", דמוכחא מילתא שס"ל שאין זה רק היתר למי שצריך לכך (כמו מי שהי' צריך להחשיך על התחום וכיו"ב), כדעת רוב ראשונים (עיי' תוס' ורא"ש ברכות כז: ועוד), אלא שמלכתחילה מותר לעשות כן (כמו בקידוש היום, ועיי' במאירי הנסמן לעיל).

ולדברינו מחוורת שיטתו, כי לדידי' תוכן ענין ההבדלה (מה"ת) אינו (רק) להבדיל שבת מחול בכלל, אלא (כמו הגדר דקידוש) שמזכירין "זכירת שבח וקידוש" ביציאתו (כמו שמזכירין בכניסתו).

ומעתה עלינו לבאר לשיטת ס' היד מהו ש"זכור" - זכירה - כולל גם הבדלה, ומהו הפשר והצורך דזכירה נוספת שוב בעת היציאה (ובשלמא לפי מ"ש בסהמ"צ מובן, דהבדלת היום היא ע"י הבדלתו מימים שלפניו בעת כניסתו, ומימים שלאחריו בעת יציאתו, וק"ל). וי"ל ע"פ

